

POLOŽAJ ŽENA U DRUŠTVU NEKAD I DANAS

SAŽETAK

Rad pruža pregled položaja žena u društvu kroz različita razdoblja te sagledava pozitivne i negativne strane položaja žene u današnjem, modernom društvu. Položaj žena u obitelji te općenito u društvu, njihova uloga, prava i slobode mijenjao se tijekom godina. U prosvjetiteljstvu dolazi do tendencije za poboljšanjem položaja žena, a to se najbolje vidi u djelu Olympe de Gouges *Deklaracija o pravima žene i građanke* iz 1791. u kojem autorica poziva žene da se bore za svoja prava koja su zaslužile u jednakoj mjeri kao i muškarci. U 19. stoljeću dolazi do pokreta za ravnopravnost žena pod nazivom feminizam (prema lat. *femina*: žena). Politička situacija i izbijanje Prvog svjetskog rata uvelike su pridonijeli ostvarenju ciljeva za koje se zalagao feministički pokret. U SAD-u su Devetnaestim amandmanom američkog Ustava 1920. godine izjednačena prava žena i muškaraca u pravu glasa. Tijekom cijele ljudske povijesti muškarci su bili u povoljnijem položaju od žena, imali su pravo glasa. Nakon Prvog svjetskog rata postignuta je jednakost i ravnopravnost žena u većini zemalja. Danas je sve više primjera žena koje su „same svoje gazdarice“ te vode svoj privatni posao, a ujedno su uspješne i u tradicionalnoj ulozi supruge, majke i domaćice.

Ključne riječi: feminizam, sufražetkinje, Deklaracija o pravima žene i građanke, ravnopravnost žena, pravo glasa.

1. UVOD

Položaj žena u društvu i unutar obitelji kao najstarije društvene institucije mijenjao se kroz povijest. Ovaj rad pruža pregled položaja žena u društvu kroz različita razdoblja te sagledava pozitivne i negativne strane položaja žene u današnjem, modernom društvu.

Prvo poglavlje analizira situaciju u društvu od antičkih civilizacija do danas. Neki društveni teoretičari zastupaju ideju matrijarhata i patrijarhata u kontekstu evolucionističke sheme razvoja društva. Život, sloboda i prava žena i djevojaka sve do prosvjetiteljstva uvelike su ograničavana, a žena je bila podređena muškarcu u svim segmentima života. Početkom dvadesetog stoljeća dolazi do promjene svijesti, žene se bore za svoju jednakost i postižu ravnopravan položaj. U tome je uvelike pomogao pokret pod nazivom feminizam.

Novonastala situacija u dvadesetom stoljeću donosi brojne promjene unutar društvene struktu-

re, ali i u podjeli uloga unutar obitelji. Žene su od tradicionalne uloge majke i domaćice postale radnice i hraniteljice obitelji. Upravo će o tome biti riječ u drugom poglavlju.

Treće poglavlje donosi pregled stereotipa vezanih uz ulogu žena. One u modernom svijetu neprestano balansiraju između tradicionalno nametnutih uloga te novih uloga u kojima se ostvaruju kao obrazovane i zaposlene jedinke koje osiguravaju materijalnu egzistenciju. Bez obzira na postignutu ravnopravnost između spolova, često se unutar kućanstva poslovi i dalje dijele na „ženske“ i „muške“, pa tako u većini slučajeva žene uz svoj posao preuzimaju i brigu oko kućanstva i odgoja djece.

Posljednji dio ovog rada usmjeren je na položaj žena u društvu danas i kroz kratku se kritiku dotiče negativnih strana s kojima se susreću moderne žene.

2. RAZRADA

2.1. Položaj žena kroz povijest

Položaj žena u obitelji te općenito u društvu, njihova uloga, prava i slobode mijenjao se tijekom godina. Neki povjesničari koji su se bavili ovom temom zastupaju ideju o matrijarhatu. Uzmemo li u obzir ta istraživanja, govorimo o vremenu u kojem su žene, posebno one koje su imale djecu, imale i središnji položaj u obitelji. Za matrijarhalne odnose veže se idealiziranje i poštivanje majke, a srodstvo se moglo računati isključivo po majčinoj liniji. Žene su se bavile uglavnom zemljoradnjom i tako osiguravale egzistenciju svojoj obitelji, dok muškarci nisu imali tako važnu ulogu.

Švicarski pravnik Johan Jakob Bachofen istraživao je antičku mitologiju i razvio teoriju evolucije sustava srodstva te u knjizi *Majčino pravo* iznosi tezu da je matrijarhat najraniji oblik ljudskog društva. Takvi antički zapisi govore o obvezama, životu, pravima i odnosima unutar obitelji kao jedne od najstarijih društvenih institucija. Prema Sociološkom leksikonu, obitelj se definira kao *najstarija, najtrajnija, ali i promjenljiva primarna društvena grupa koja se temelji na bio-reproduktivnim, bio-seksualnim, bio-socijalnim, socio-zaštitnim i socio-ekonomskim vezama muža i žene i njihove rođene ili usvojene djece, koji su međusobno povezani brakom, srodstvom i udruženi radi lakšeg zadovoljavanja raznovrsnih potreba ličnosti, društva i porodice* (Lukić, Pečujlić, 1982: 471).

S druge strane, javlja se pojam patrijarhata, odnosno oblik društvene organizacije u kojem dominiraju muškarci. Njihova uloga u obitelji s vremenom jača te zauzima središnje mjesto. U takvoj društvenoj organizaciji *pater familias* (lat. 'glava obitelji, otac') donosi odluke za dobrobit obitelji, brine o materijalnoj sigurnosti, a majka je zadužena za brigu oko odgoja djece te održavanje domaćinstva. U sociologiji se patrijarhat označava i kao oblik društvene zajednice u kojoj je osnovna društvena jedinica muški rod, a grupa je povezana srodstvom po muškoj liniji. Koncepte patrijarhata i matrijarhata razvili su teoretičari društva u 19. stoljeću u kontekstu evolucionističke sheme razvoja društva.

U antičkoj Grčkoj, koja je nesumnjivo kolijevka europske civilizacije, Atena i Sparta su jedini grčki gradovi države za koje imamo detaljnije podatke o položaju žene (Fragmenti: časopis Studentskog kluba arheologa Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2003). U Ateni su, za razliku od Sparte, vrijedila čvrsta pravila i običaji vezani uz život žena. Na primjer, žene su se udavale prilično rano i nisu imale pravo glasa oko te odluke, kao ni oko pitanja vezanih uz naobrazbu. Žena je najprije ovisila o ocu, a ako ga nije imala, onda o bratu, djedu ili zakonskom skrbniku koji je donosio odluke za nju i birao joj muža. Nakon udaje žena je ovisila o mužu koji je obavljao dužnosti vezane uz svoj zanat ili politički život države. Udane žene iz srednjih i viših slojeva vrijeme su provodile u svome domu u kojem su bile gospodarice, a izlasci iz okrilja doma bili su stvarno rijetki, tek za vrijeme kakvih vjerskih svetkovina, državnih blagdana ili obiteljskih svečanosti. Njih nije trebalo zanimati ono što se događa izvan doma jer je to bilo rezervirano za muškarce, koji su često izbivali iz kuće. Tek su žene siromašnijih građana bile primorane raditi, npr. na tržnici i njihovi muževi bili su nešto blaži. Muškarci su stupali u brak ponajprije kako bi dobili muške potomke i nastavili lozu, a zatim kako bi dobili nasljednike koji će se u starosti brinuti za njih. S obzirom na motive ulaska u bračnu zajednicu, brak iz ljubavi bio je rijetka pojava.

Nadalje, muškarci su imali pravo otjerati ženu, bez obzira na razlog, ali su morali vratiti miraz. Najčešće su neplodne žene bivale ostavljene ili protjerane, a razvod braka tekao je glatko i bez ikakvih formalnosti. S druge strane, ako bi žena zatražila razvod, našla bi se u poprilično bespomoćnom položaju. Naime, morala bi zatražiti pomoć arhonta, prirodnog zaštitnika slabih i nemoćnih, te pisano navesti razloge zbog kojih želi rastavu, a javnost je takve žene i odluke osuđivala (Fragmenti: časopis Studentskog kluba arheologa Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2003). U Sparti su vrijedila nešto drugačija pravila, mnogo blaža i liberalnija. Mlade djevojke živjele su s majkama jer su, s obzirom na to da je Sparta bila vojnička država, očevi bili u ratu. Udavale su se oko osamnaeste godine, što je

mного kasnije nego u Ateni. Bolje uvjete nalazimo i kod naobrazbe i odgoja jer su do određene dobi za dječake i djevojčice vrijedila ista pravila. Tako su djevojke proučavale umjetnost, učile jahati i sudjelovale u sportskim disciplinama jer se tjelesna spremnost smatrala izrazito važnom. Kao i kod Atenjanki, žene nisu imale pravo glasa kod nekih pitanja poput izbora muža. To je za djevojku birao otac. Još jedan neobičan i zastrašujući običaj bio je dijeljenje žena među muškarcima. Naime, bilo je uobičajeno da nekoliko muškaraca dijeli istu ženu. Naravno, žena nije imala pravo glasa, a djeca su smatrana zajedničkom. S druge strane, s obzirom na to da su muškarci često sudjelovali u ratovima i izbivali iz kuće, žene su bile uključene u javni život, javno su iznosile svoja mišljenja, posjedovale vlastito zemljište te bile cijenjene kao majke budućih ratnika (Fragmenti: časopis Studentskog kluba arheologa Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2003).

U srednjem vijeku položaj žena ovisio je o pripadnosti društvenom sloju, no ono što je zajedničko svim slojevima jest podređen položaj u odnosu na muškarce. Izvori za proučavanje položaja žena u ovom razdoblju proizlaze iz zapisa svećenstva jer je veliku ulogu u životima žena igrala Crkva. Muškarci su imali ekonomsku, ali i sudsku prevlast nad ženama, a brak se smatrao osnovom mira u društvu. Kada se govori o razlozima stupanja u brak, nemoguće je zaobići pitanje imovine koju je žena donosila kao miraz. Sva ženina imovina ulaskom u brak postajala je muževa, ali je on nije mogao prodati. Slično kao i u antici, rijetki su slučajevi sklapanja brakova iz ljubavi jer je u većini slučajeva brak proizašao kao rezultat dogovora dviju obitelji. Ženina uloga svodila se na brigu o domaćinstvu, upravljanje domaćinstvom i osobljem te rađanje i odgajanje djece. Djevojke su se školovale kod kuće, nisu imale politička prava i ovisile su o očevima, a kasnije muževima. Dakle, žene su svoju ulogu mogle ostvariti samo kroz majčinstvo i brak (Vađunec, 2009).

U prosvjetiteljstvu dolazi do tendencije za poboljšanjem položaja žena, a to se najbolje vidi u djelu Olympe de Gouges *Deklaracija o pravima žene i građanke* iz 1791. u kojem autorica poziva

žene da se bore za svoja prava koja su zaslužile u jednakoj mjeri kao i muškarci.

Odbacivanje društvenih normi i nametnutih tradicionalnih uloga zbog svog obrazovanja izlagalo je žene velikim kritikama, to jest u takvim se slučajevima najviše kritiziralo obrazovanje kao glavni krivac odbacivanja društvenih normi. Kritizirane su pojedine žene kao i pripadnice grupa koje su svojim zahtjevima i obrazovanjem pokazale da nisu inferiornije od muškaraca. Pojedine žene propituju tradicionalnu ulogu žene kao majke i domaćice i postavljaju pitanje reformiranja obrazovanja žena. Moglo bi se reći da su te prve ideje zapravo preteča feminizma kao pokreta za postizanje jednakosti žena te ujedno pokreta koji donosi najveće promjene u poimanju uloge žena, njihovih prava i sloboda.

2.2. Feminizam

U 19. stoljeću dolazi do pokreta za ravnopravnost žena pod nazivom feminizam (prema lat. *femina*: žena). To je društveni pokret koji se zalaže za unaprijeđenje položaja žena uklanjanjem spolne dominacije te promicanje rodne jednakosti u svim područjima života (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2024). U prvom valu feminizma u središtu je borba sufražetkinja za pravo glasa, u drugom valu glavne tendencije su radikalni, socijalistički i liberalni feminizam, a u trećem rodni.

Kao što je rečeno, feminizam nastaje kao društveni pogled koji teži poboljšanju društvenog položaja žena. U drugoj polovici 19. stoljeća dolazi do vala prosvjeda žena koje traže pravo glasa i sudjelovanje na izborima. Feministice koje se bore za navedeno nazivaju se sufražetkinje (engl. *suffrage*: pravo glasa). *Sufražetkinje su smatrale kako je stjecanje prava glasa uvjet nestanka ostalih oblika diskriminacije žena i stjecanje prava na rad, vlasništvo, obrazovanje i dr.* (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2024). Politička situacija i izbijanje Prvoga svjetskog rata uvelike su pridonijeli ostvarenju ciljeva za koje se zalagao feministički pokret. Naime, muškarci su sudjelovali u ratu pa je nedostajalo muške radne snage. Takva situacija osigurala je ženama mogućnost zaposlenja na poslovima

koji su do tada bili rezervirani za muškarce poput telefonskih operaterki, tajnica, učiteljica ili industrijskih radnica. Tako je započelo razbijanje predrasuda o angažmanu žena te na koncu uvjerilo javnost da one trebaju imati jednako pravo glasa kao i muškarci. Pravo glasa najprije su dobile Švedanke, a zatim Novozelandske, Australke, stanovnice skandinavskih zemalja, Ruskinje, Britanke... U SAD-u su Devetnaestim amandmanom američkog Ustava 1920. godine izjednačena prava žena i muškaraca u pravu glasa (Adamović, 2010). U razdoblju između dvaju svjetskih ratova veći broj europskih zemalja priznao je ženama opće pravo glasa, a najveći broj država svijeta to je učinio tek nakon Drugoga svjetskog rata.

Feministički pokret brzo se proširio na različita područja života i različite društvene okolnosti koje su utjecale na položaj žena pa su ubrzo počeli nastajati razni feministički smjerovi – liberalni, radikalni i individualistički.

2.3. Promjena društvene strukture

Dvadeseto stoljeće donosi brojne promjene unutar društvene strukture, krenuvši od borbe za jednakost žena, promjena unutar strukture obitelji do napretka tehnologije koja je skraćivala vrijeme i olakšavala izvedbu različitih aktivnosti. Novonastala situacija povećala je odgovornost žena, promijenila njezinu ulogu i strukturu unutar obitelji. Ona je od tradicionalne uloge majke i domaćice postala radnica koja je osiguravala ekonomsku sigurnost te glava kuće u vremenima kad su muškarci bili odsutni zbog rata. Muškarci su jednostavno morali odbaciti tradicionalne okvire i prihvatiti žene kao sebi jednake, što nije bio nimalo lak ni bezbolan proces.

Tijekom cijele ljudske povijesti muškarci su bili u povoljnijem položaju od žena, imali su pravo glasa, mogućnost obrazovanja, pravo na privatno vlasništvo te izbor zanimanja i karijeru. Muškarac je bio glava kuće, osiguravao egzistenciju te donosio sve važne odluke koje su se ticale njegove obitelji. *Društveni identitet i status muškarca vezao se uz profesiju i zanimanje, dok je status žene, pa tako i njezin društveni identitet,*

bio neodvojiv od obiteljskoga statusa (Volarević, 2012). Navedene promjene dovode do situacije u kojoj žena postaje ravnopravna i dokazuje da i ona može sve to što je dosad bilo rezervirano samo za muškarce. Žene se dokazuju i pokazuju u različitim zanimanjima u kojima su dosad dominirali muškarci. Do Prvoga svjetskog rata neke države dopuštale su ženama da služe u vojsci kao medicinske sestre, a za vrijeme rata počinje i mobilizacija žena u vojku.

Borba za jednakost osigurala je ženama pravo glasa, mogućnost obrazovanja te zaposlenje kao takvo, a kasnije i zaposlenje u različitim sektorima rada. Sve se više briše tradicionalna podjela na muške i ženske poslove za koju ne možemo reći da je potpuno nestala, ali je prisutna u puno manjoj mjeri nego prije. Nešto što je prije bilo nepojmljivo, poput žena pilotkinja, vojnkinja, doktorica, vozačica autobusa i tramvaja, časnica, kapetanica, sada postaje sasvim normalno. Dakle, žene postaju jednake i ravnopravne u borbi za radna mjesta. No to donosi i neke suvremene probleme s kojima se žene nerijetko susreću i danas, o čemu će više riječi biti kasnije u tekstu.

Što se tiče tradicionalne uloge žene kao majke i domaćice, iako su izborile pravo na jednakost, žene ih ne zanemaruju, već ih nastoje što bolje uskladiti s novom ulogom radnice i hraniteljice obitelji. To nije nimalo lagan zadatak, ali žene svojim uspjesima kroz povijest pokazuju da nije nemoguć.

2.4. Stereotipi o ulogama žena

Obitelj kao jedna od najstarijih društvenih institucija kroz povijest doživljava promjene unutar strukture, podjele rada i obaveza te životnog stila. Tijekom vremena podjela uloga unutar obitelji znatno se promijenila, a pogotovo nakon što žene ulaze na tržište rada te napreduju na profesionalnom planu.

U današnjem vremenu žene obnašaju nekoliko uloga u obitelji poput uloge supruge, uloge majke, uloge obrazovane osobe i radne uloge. Ponekad zasigurno nije lagano usklađivanje tih svih uloga u svakodnevnom životu, ali uz trud, organizaciju i obiteljsku podršku itekako je moguć.

Ulaskom u brak žena preuzima ulogu supruge, a rađanjem ili usvajanjem djece i ulogu majke. Zakoni propisuju ravnopravnost žena i muškaraca u braku te međusobno poštivanje, pomaganje i dogovaranje oko donošenja odluka. Bez obzira na postignutu ravnopravnost između spolova, kada govorimo o podjeli poslova unutar obitelji, čest je slučaj da žena provodi mnogi više vremena i brige oko domaćinstva i odgoja djece dok muškarac radi i zarađuje da prehrani obitelj. No često se događa da oboje bračnih partnera radi kako bi mogli prehraniti obitelj u današnjim vremenima, ali uz to žena vrlo uspješno obavlja i sve zadatke vezane uz domaćinstvo i odgoj djece. Tako moderna žena stalno balansira između obitelji i karijere. Dakle, rodni stereotipi vezani uz podjelu poslova unutar kućanstva i dalje su prisutni bez obzira na sve veću ravnopravnost.

Rodni stereotipi možda su najviše prisutni u sadržajima koji se serviraju putem medija i prenose određene kulturne obrasce ponašanja i tradicionalne rodne razlike. Razlika u prezentiranju muškaraca i žena u medijima, posebice u reklamama nije zanemariva. Reklamnoj industriji važno je da privuče pozornost na proizvod pa često u svrhu toga koristi ženski lik. Upravo takvim forsiranjem fizičkog izgleda u medijima ženama se nameće ideal ljepote, koji je u načelu površan, isprazan i nedostižan (Brkić Klimpak i Lubina, 2014).

2.5. Položaj žena u društvu danas

Kada govorimo o položaju i pravima žena, jasno je da je ostvaren velik napredak. Strašna je, ali i istinita činjenica da žene u prijašnjim vremenima nisu imale pravo na obrazovanje, napredak, biranje zanimanja i zaposlenje, a da ne govorimo o tome kako su se udavale vrlo rano jer su im roditelji dogovarali brakove te nisu imale pravo glasa u izboru partnera.

Danas je situacija znatno drugačija, postignuta je jednakost i ravnopravnost u većini zemalja. Mnoge se žene žele najprije profesionalno ostvariti prije nego što zasnuju obitelj i započnu obiteljski život. Same izabiru stupanj obrazovanja, zanimanja, partnere i stil života.

Tragična je činjenica da su u nekim dijelovima svijeta, poput arapskih zemalja, žene još uvijek u podređenom položaju u odnosu na muškarce te im nije dozvoljeno školovanje niti sudjelovanje u javnom životu ili je ono ograničeno na određenu mjeru.

Nekadašnju ekonomsku ovisnost o očevima i muževima zamijenila je neovisnost suvremene zaposlene žene. Osim toga, danas sve više nestaje granica između takozvanih muških i ženskih poslova pa sve češće možemo vidjeti žene kao časnice, kapetanice, pilotkinje, direktorice, menadžerice i inženjerke. No svaka medalja ima dvije strane, pa tako i ova. Financijska neovisnost i sve veće slobode i prava dovele su do neprestanog balansiranja moderne žene između težnje da bude što bolja domaćica i majka te želje za uspješnom karijerom i napredovanjem. Taj zadatak nije nemoguć, ali nije ni lagan. Tako su žene sve više izložene stresu i opterećene uspjehom u svim ulogama koje imaju.

Koliko god da je današnje društvo osviješteno i razvijeno, ipak postoje neki oblici diskriminacije. Kada govorimo o položaju žena na tržištu rada, ne možemo zanemariti činjenicu koja je nažalost prisutna u modernom svijetu, a to je podatak da su žene zaposlene na određenim funkcijama manje plaćene od muškaraca na istim funkcijama. Osim toga, mnoge žene susreću se sa situacijom koja se naziva „stakleni strop“, a predstavlja gornju granicu do koje je ženi omogućeno napredovanje (Jergovski, 2010). Dakle, ponovno muškarci imaju veće privilegije i prava. Tužno je što u svijetu u kojem živimo i dalje u nekim segmentima prevladava mišljenje da su žene manje sposobne i organizirane od muškaraca koji se natječu za istu poziciju.

Osim toga, žene su žrtve diskriminacije i kad se radi o samom zapošljavanju. Naime, poslodavci će radije zaposliti muškarca na određeni položaj jer žena može otići na rodiljni dopust i tako izbivati s radnog mjesta duže vrijeme, što poslodavcima nije nikako u interesu. Često se prilikom zapošljavanja ženama na razgovorima za posao postavljaju neugodna pitanja vezana uz planiranje obitelji i privatni život. Time se žene stavljaju

u neugodan položaj jer jednostavno moraju izabrati između obiteljskog života i karijere.

Kao produkt svih navedenih negativnih strana današnjice žene se sve više trude pronaći način na koji bi pomirile privatne i poslovne izazove. Danas svjedočimo sve većem trendu samozapošljavanja i pretvaranja vlastitih hobija, ideja i područja interesa u pravi posao. Sve je više primjera žena koje su izabrale ovakav model zapošljavanja u kojem su zapravo „same svoje gazdarice“ te uspješno vode svoj privatni posao, a ujedno su uspješne i u tradicionalnoj ulozi supruge, majke i domaćice. Ponekad se tu radi o plasiranju različitih proizvoda, kuharica, organiziranju različitih događaja, pisanju bloga ili vođenju kanala na YouTube-u. Napredak tehnologije i moć društvenih mreža uvelike pridonose ovakvom načinu života i zarađivanja.

3. ZAKLJUČAK

U ovom je radu prikazan položaj žena kroz povijest te njihova uloga u društvu i obiteljskoj zajednici nekad i danas. Iako je položaj žena danas znatno napredovao u odnosu na prethodna razdoblja, ova je tema i dalje aktualna jer su diskriminacija i seksizam i dalje prisutni u društvu.

Iako je danas razvidna zadovoljavajuća osviještenost na ovu temu, i dalje žalosti i zabrinjava činjenica da su žene i djevojke u mnogim zemljama još uvijek zakinite za prava i slobode u odnosu na mušku populaciju. Nedopustivo je da se u današnjem vremenu ograničavaju slobode

de kretanja te pravo na glas i obrazovanje. To je problem od kojeg bi današnje suvremeno društvo trebalo krenuti.

Svjesni smo svih negativnih strana diskriminacije žena kroz povijest te dugog i mukotrpnog puta u borbi za jednakost prava. Napretkom kulture, znanosti, prava i tehnologije došlo je i do promjena unutar društva te unutar poretka u obitelji. Žene su se izborile za jednakost, veća prava i slobode, što je velik napredak u društvu. Međutim, položaj žena danas i dalje nije idealan. Usprkos činjenici da živimo u osviještenom i razvijenom društvu, i dalje su prisutni neki oblici diskriminacije žena, pogotovo kada govorimo o radnim mjestima, rukovodećim položajima te plaćama.

Iako se status žena u društvu promijenio i sudjelovanje žena na tržištu rada znatno poraslo, u obitelji i podjeli rada između bračnih partnera i dalje nema znatnih promjena. Suvremena žena, i dalje zbog rodnih stereotipa, u većini slučajeva vodi brigu oko kućanstva i odgoja djece, ali istovremeno radi, zarađuje i pridonosi ekonomskoj stabilnosti svoje obitelji. Često žene moraju balansirati između te dvije uloge i na razne načine usklađivati sve dnevne obaveze kako bi bile što uspješnije u svim područjima, što nije nimalo lagan zadatak. Stoga ostaje nada da će se u budućnosti navedeni problem smanjivati i da će društvo u kojem živimo napredovati i u tim aspektima života

4. Literatura

Adamović, M. (2012). Žene i društvena moć. *Revija za sociologiju*, 42(3), 337–340.

<https://doi.org/10.5613/rzs.42.3.4>

Bartolac, A., Kamenov, Ž., Petrak, O. (2011). Rodne razlike u obiteljskim ulogama, zadovoljstvu i doživljaju pravednosti s obzirom na tradicionalnost stava. *Revija za socijalnu politiku*, 18(2), 175–194. <https://doi.org/10.3935/rsp.v18i2.998>

Brkić Klimpak I., Lubina, T. (2014). Rodni stereotipi: Objektivizacija ženskog lika u medijima. *Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku*, 30(2), 231–232. <https://hrcak.srce.hr/130938>

- Fragmenti: časopis Studentskog kluba arheologa Filozofskog fakulteta u Zagrebu (2003). Društveni položaj žene u antičkoj Grčkoj. <https://arheo.ffzg.unizg.hr/ska/fragmenti/2-3/drustveniPolozaj.htm>
- Jagić, S. (2008.) *Položaj žena kroz povijest*. Hrvatski povijesni portal. <http://povijest.net/2018/?p=1481>
- Jalžečić, M., Marinčić, P. (ur.) (2014). *ŽENE KROZ POVIJEST Zbornik radova sa znanstvenog skupa Dies historiae 2012. – Žene kroz povijest održanog 5. prosinca 2012. godine*. Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:784687>
- Jergovski, A. (2010). Stakleni strop. Granice u napredovanju žena na radnom mjestu. *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 65(3), 403–412. <https://hrcak.srce.hr/59184>
- Kokorić, M., Šimunić, A., Gregov, Lj. (2014). Stav o bračnim ulogama i percepcija obiteljskih odnosa kod zaposlenih supružnika. *Revija za socijalnu politiku*, 21(1), 1–17. <https://doi.org/10.3935/rsp.v21i1.1138>
- Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2024). *Feminizam*. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/sufrazetkinje>
- Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2024). *Sufražetkinje*. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/feminizam>
- Leutar, Z. (2004). Žena između svijeta rada i obitelji. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 13(6), 1159–1177. <https://hrcak.srce.hr/16255>
- Leinert Novosel S. (1998). Promjena društvenog položaja žena u razdoblju tranzicije. *Politička misao: časopis za politologiju*, 35(1), 152–168. <https://hrcak.srce.hr/33570>
- Lukić, Radimir D., Pečujlić, Miroslav (ur.) (1982). *Sociološki leksikon*. Savremena administracija.
- Vađunec, I. (2009). Položaj žene u srednjem vijeku na hrvatskim prostorima. *Pro tempore*, 6/7, 48–73. <https://hrcak.srce.hr/89434>
- Volarević, M. (2012). Novi feminizam i kulturalna promocija žene majke-radnice. *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 67(2), 223–236. <https://hrcak.srce.hr/79583>